

Теоретичний аналіз проблеми професійної компетентності майбутнього практичного психолога

Анастасія Андрусенко

магістрантка ННІ психології,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

ORCID: 0000-0001-9023-5265

Ольга Петрунько

доктор психологічних наук,

старший науковий співробітник, професор кафедри,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

ORCID: 0000-0001-9023-5265

З кожним роком збільшується кількість людей, які потребують психологічної допомоги, а також урізноманітнюються й ускладнюються проблеми, з якими вони звертаються по допомогу. А отже загострюється потреба в кваліфікованій підготовці практичних психологів, що дало б можливість підвищити рівень їх професійної підготовки, вплинуло б на зростання якості надаваних ними послуг в сфері психологічного консультування та психологічної допомоги тим, хто цього потребує. Тож не випадково сучасні суспільства та їх освітні системи ставлять високі вимоги до професійної підготовки психологів та визначають їхню професійну компетентність як найактуальніший пріоритет вищої психологічної освіти.

Поняття “професійна компетентність” надійно увійшло в науковий дискурс вітчизняної науки (зокрема, в дискурс соціальної, організаційної, педагогічної психології та педагогіки) у 80-90-х рр. минулого століття. Означений цим поняттям феномен має корені у працях Ю. К. Бабанського, С. П. Баранова, А. К. Маркової, С. Г. Молчанова, В. О. Сластьоніна та інших учених, де він найчастіше розглядається як важлива і необхідна складова професіоналізму. Термін “компетентність” (від лат. *competence*) висвітлює аспекти мислинневої діяльності і поведінки людини, пов’язані з виконанням нею певної діяльності, та визначає основні характеристики осіб, які досягли або прагнуть досягти високих результатів у цій діяльності [1; 2; 3; 4].

На сьогодні в педагогічній і психологічній науці є багато підходів до розуміння феномену професійної компетентності та визначення відповідного поняття. Так, згідно з основними принципами системного підходу, професійна компетентність трактується як певна система, що інтегрує знання, уміння, навички, професійно значущі якості особистості і забезпечує виконання особистих професійних зобов’язань [1].

Аналізуючи професійну компетентність з позиції діяльнісного підходу, А. К. Маркова зазначає, професійна компетентність має чотири блоки:

- професійні (об’єктивно необхідні) знання;
- професійні (об’єктивно необхідні) уміння;
- професійні психологічні позиції, установки, необхідні для професії;

- особистісні особливості, що забезпечують оволодіння професійними знаннями й уміннями.

Особистість як структурний компонент професійної компетентності набуває більшого значення у подальших роботах авторки, відтак А. К. Маркова вже виділяє спеціальну, соціальну, особистісну та індивідуальну види компетентностей [2].

Своєю чергою, С. Г. Молчанов виділяє такі складники професійної компетентності, як: професійна кваліфікація; соціально-професійний статус; професійно значущі особистісні якості. Автор зазначає, що у професійній компетентності слід фіксувати її соціальний аспект, що відображає особливості професії поряд з іншими професіями соціальної сфери [3].

Особливу увагу феномену компетентності приділяв Дж. Равен. У структурі компетентності Дж. Равен виділяє насамперед значущі, на його думку, аспекти соціальної поведінки: досягнення, співробітництво та вплив, також когнітивні, афективні і вольові компоненти ефективної поведінки [4]. Він запропонував власну модель компетентності, складовими якої є:

- внутрішні мотиваційні характеристики особистості, пов'язані із системою її особистих цінностей. Сюди належать такі якості, як ініціатива, лідерство, інтерес до суспільних процесів і механізмів, міркування щодо можливого їх впливу на особистість та її професійне становлення. Ці якості залежать від спеціальних та осучаснених знань-на противагу знанням загальним і застарілим, які сьогодні пропонує більшість освітніх закладів;

- уявлення та очікування пов'язані з механізмами функціонування суспільства та роллю людини в ньому. До цієї категорії характеристик належать уявлення людей про самих себе і ту роль, яку вони відіграють в діяльності своєї організації та суспільства в цілому; про соціально-психологічний клімат, який сприяє інноваційному розвитку та зростанню відповідальності не лише за себе, а й за події навколо себе; про власні установки, в рамках яких реалізується їхня професійна діяльність;

- розуміння змісту термінів, за допомогою яких описуються людські відносини: демократія, рівність, відповідальність, управління, прийняття рішень, підпорядкування та делегування повноважень.

Отже, в сучасній науковій теорії професійна компетентність особистості має багато трактувань і складну структурну будову. Загалом ідеться про спроможність фахівця кваліфіковано здійснювати певну діяльність, виконувати завдання або роботу; наявність відповідного набору вмінь, знань та навичок, що дають змогу ефективно діяти у професійній діяльності; наявність необхідного для успішної реалізації професійної діяльності комплексу ставлень, цінностей, знань, умінь і навичок, що проявляються у забезпеченні соціальної і професійної самореалізації, можливості професійного самовдосконалення протягом всього життя.

Ключові слова: професійна компетентність; практичний психолог; психологія.

Список використаних джерел

1. Горкуненко П. *Формування професійної компетентності викладача педагогічного вищого навчального закладу I–II рівнів акредитації в контексті загальноєвропейської інтеграції. Нова педагогічна думка. 2010. №1.*
2. Маркова А. К. *Психология профессионализма. М. : Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. 312 с.*
3. Молчанов С. Г. *Профессиональная компетентность и система повышения квалификации педагогических и управленческих работников: веб-сайт. URL: http://www.lib.csu.ru/vch/5/2001_01/008.pdf (дата звернення: 17.11.2021).*
4. Равен Дж. *Компетентность в современном обществе : выявление, развитие и реализация. М. : Когито-Центр, 2002. 396 с.*